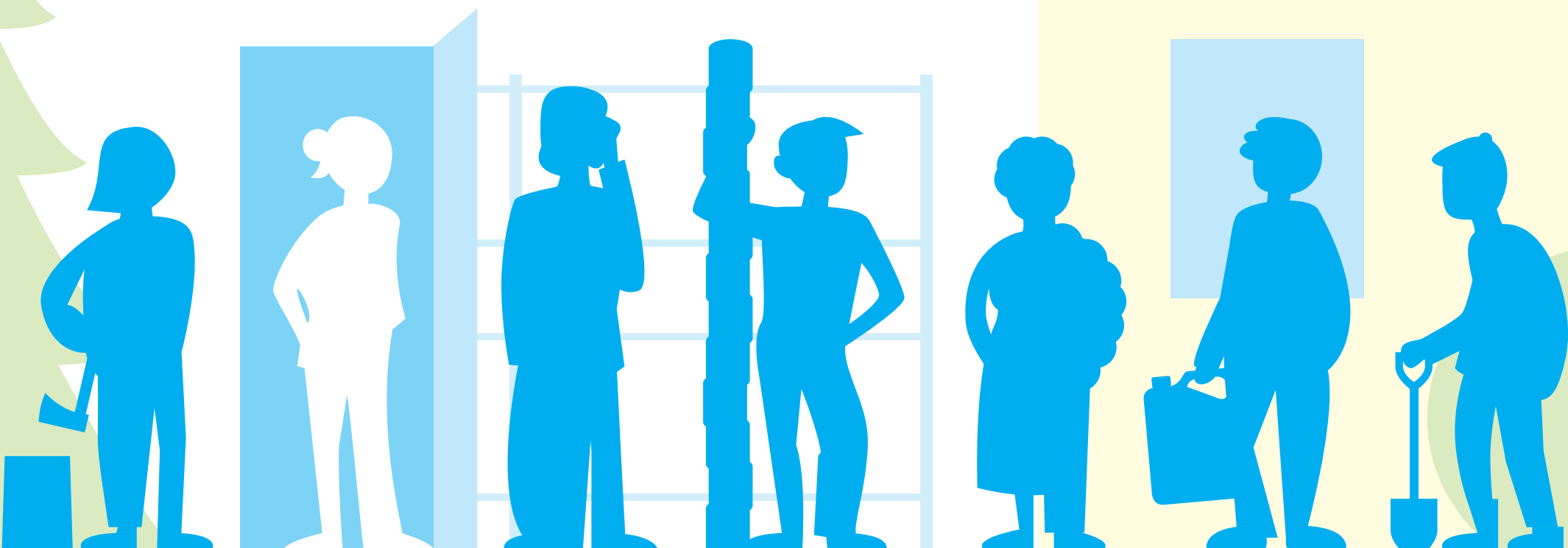

Invånarnas syn på sin egen KRISBEREDSKAP

Hur ser Sveriges invånare på sin egen krisberedskap?

I den här rapporten, som är den första av flera om hållbarhet, belyser vi invånarnas syn på sin egen krisberedskap. Rambolls utgångspunkt är att all samhällsutveckling och samhällsberedskap formas för invånarna. Vårt syfte är att skapa samhällsnytta, på riktigt. Därför har vi i undersökningen, som den här rapporten grundas på, valt att lyssna på invånarna. På så sätt får vi både nya och olika perspektiv på krisberedskapen i Sverige och hur den kan utvecklas.

Hur ser Sveriges invånare på den egna krisberedskapen? Vad är de själva beredda att göra för att stärka den? Vad förväntar de sig från samhället för att kunna ta ett större eget ansvar? Vilka åtgärder vill de se?

I maj 2018 landade broschyren "Om krisen eller kriget kommer"¹ i 4,9 miljoner svenska brevlådor. Broschyren togs fram av MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, på uppdrag av regeringen. Bakgrunden var en försämrad omvärldsutveckling och att planeringen för totalförsvaret återupptagits. Det var första gången sedan 1961 som Sveriges invånare uppmanades att se över sin egen krisberedskap. Varje hushåll rekommenderades bland annat att ha ett matförråd, lagra dricksvatten och hitta alternativa värmekällor. Budskapet var tydligt – varje invånare har ett ansvar för att kunna ta

hand om sina grundläggande behov under en tid i händelse av en större kris.

I och med pandemin har frågor om krisberedskap åter väckts. Det märktes inte minst under pandemins inledande fas då det plötsligt rådde brist på toalettpapper och andra basvaror i våra matvarubutiker. Samtidigt hade kommuner och regioner svårt att få tag på skyddsutrustning för vård och omsorg, och för många har pandemin helt säkert varit en väckarklocka om vår krisberedskap.

Dagens Nyheter² skriver "ett år efter att corona-krisen slog till, kan ingen i Sverige säga att vi stod väl rustade med nödvändig materiel, skyddsutrustning och sammanhållen katastrofplanering". Däremot kan vi idag med säkerhet säga att ett år med förändrade samhällsvillkor i stor utsträckning har påverkat vår upplevda förmåga att stå rustade för kommande kriser.

Den här undersökningen visar att invånarna just nu har ett stort intresse för krisberedskap. En majoritet uppger att de kommer att vidta åtgärder under det närmaste året för att stärka den egna krisberedskapen. Samtidigt finns en stor förväntan på att samhället stödjer en sådan utveckling. En betydande andel av invånarna efterlyser bättre förutsättningar för att kunna ta ett större ansvar för den egna krisberedskapen.

Jag är orolig över kommunikation via telefon, tv, internet. Hur kommer nyhetsflöde och information att fungera?

Kvinna 18–29 år

Mest sårbart är om elen skulle sluta fungera, det skulle påverka allt från matförsörjning, värme och rent vatten till tillgång till all information och betalningsmedel.

Kvinna 50–64 år

Brist på mat, vatten och värme skulle inom några dagar få stora konsekvenser.

Man 65–79 år

1, https://www.dinsakerhet.se/siteassets/dinsakerhet.se/broschyren-om-krisen-eller-kriget-kommer/om-krisen-eller-kriget-kommer_a5_uppslag_msb1186.pdf

2, <https://www.dn.se/ledare/peter-wolodarski-hur-manga-timmar-haller-iphone-om-krisen-kommer/>

Så ser ansvars- fördelningen ut vid kriser

Ytterst är det regeringen som har ansvaret vid kriser. Till sin hjälp har regeringen flera olika myndigheter som är experter inom sina områden. De statliga myndigheterna har nationellt ansvar för sina områden och länsstyrelserna har ansvar för länen. De 21 regionerna ansvarar för sådant som bland annat berör hälso- och sjukvård och kollektivtrafik.

Länsstyrelserna är som ett regionalt mini-regeringskansli och ansvarar för många olika områden som exempelvis samhällsplanering, energi och klimatfrågor. Kommunerna har det lokala ansvaret och är invånarnas närmsta kontaktpunkt i allt från äldreomsorg och sophämtning till socialtjänst.

Alla i Sverige har ett ansvar när en kris inträffar och vi behöver hjälpas åt. Den enskilda individen ansvarar för att ombesörja sin egen beredskap för och förmåga att hantera samhällskriser. Det är viktigt att lyssna på hur invånarna uppfattar förutsättningarna för den egna krishanteringsförmågan³.

3, <https://se.ramboll.com/press/artiklar/vad-ar-krishantering>

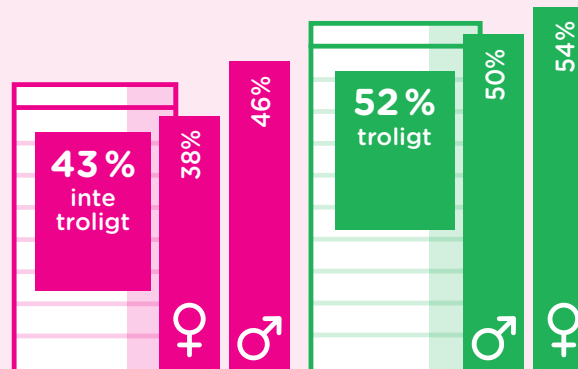
4, <https://www.msb.se/contentassets/7674bc5a867143e2825b7a55b8d07fd7/rapport-hemberedskap-2020-slutversion-msb.pdf>

5, <https://www.msb.se/contentassets/7674bc5a867143e2825b7a55b8d07fd7/allmanhetens-syn-pa-hemberedskap-och-eg-et-ansvar-under-pandemin-uppfoljning-2021.pdf>

Invånarna visar ökad vilja att rusta sig inför framtida kriser

I en rapport från MSB i maj 2020 undersöktes allmänhetens syn på hemberedskap⁴ och eget ansvar under coronapandemin. Det gav en ögonblicksbild av svenska invånares syn på hur de upplever samhällets hantering och det egna ansvaret under en pågående kris. Då svarade 82 procent att de ansåg att myndigheterna bär ett stort ansvar för att kunna hantera vardagen när samhällets service och tjänster inte fungerar som vi är vana vid. 78 procent svarade att individen har ett stort eget ansvar, 22 procent att de är både mentalt och praktiskt bättre förberedda att möta andra kriser i framtiden. 23 procent uppgav att de stärkt den egna beredskapen.

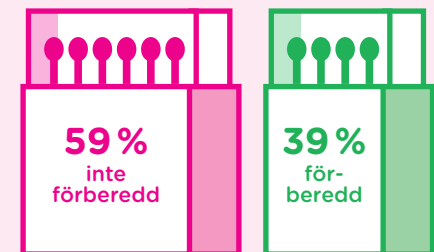
Hur troligt är det att du inom ett år, på egen hand, kommer förbättra dina egna förutsättningar att klara en samhällskris?

Vår undersökning visar att det idag, ett drygt år senare, finns en ännu högre vilja bland landets invånare att se över den egna krisberedskapen. Mer än varannan invånare, 52 procent, uppger det som troligt att de inom ett år kommer att förbättra de egna förutsättningarna att klara en samhällskris, kvinnor i högre utsträckning än män. Tittar vi enbart på ålder är ålderskategorin 50–64 år mest positiv till att förbättra sina egna förutsättningar. MSB:s uppföljning⁵ från 2021 av allmänhetens syn på det egna ansvaret under pandemin visar att 54 procent är mer mentalt förberedda för framtida kriser nu än före pandemin och 32 procent att de är mer praktiskt förberedda. Pandemin har fört med sig en vilja bland invånarna att rusta sig inför framtida kriser. 59 procent anser att de inte är förberedda att klara sig under en längre samhällskris.

Resultatet är ett viktigt besked till alla de aktörer i samhället som jobbar med beredskapsfrågor: här finns ett möjlighetsfönster som inte får missas, av varken offentlig eller privat sektor.

Hur förberedd är du för att klara dig en längre period under en samhällskris?

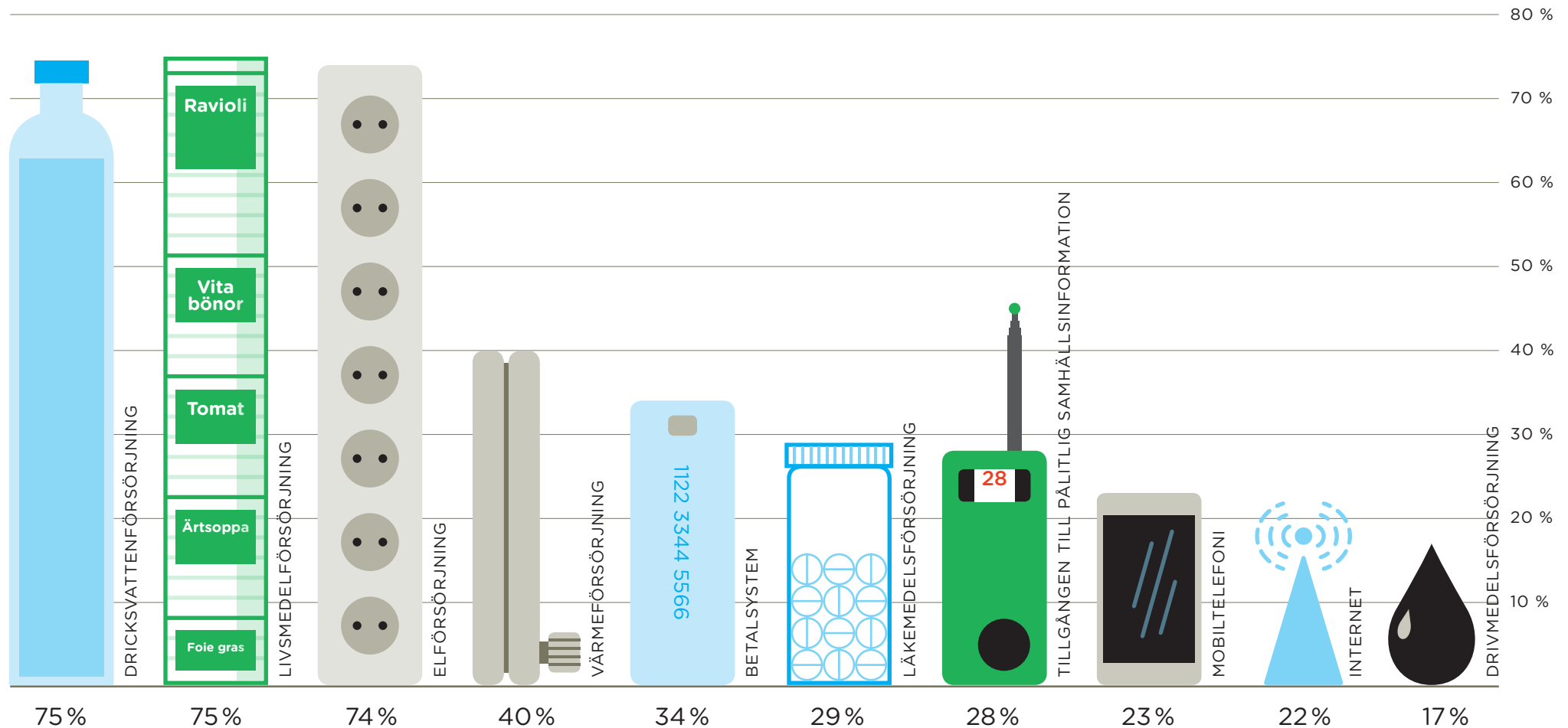

Om det skulle uppstå stora störningar i följande, vilka skulle vara mest problematiska för dig under en samhällskris?

Här fick respondenterna välja upp till fem alternativ.

I undersökningen har vi ställt frågan om vad som vore mest problematiskt under en samhällskris. Inte helt oväntat svarar de flesta att brist på dricksvatten, livsmedel och el skulle orsaka mest problem. Endast 23 respektive 22 procent av invånarna uppger att fungerande mobiltelefoni och internet skulle utgöra de största problemen under en samhällskris.

Resultatet är intressant om man betänker att kriskommunikation och information till allmänheten är stöttepelare i en välfungerande krishantering och att detta i stor utsträckning bygger på att elektronisk kommunikation, såsom internet och mobiltelefoni, fungerar.

Invånarna vill ha stöd för att själva kunna förbereda

Undersökningen visar också att det finns en uppfattning om att mer borde göras för att hjälpa varje invånare att förbereda sig för och att hantera en samhällskris. 92 procent ser det som viktigt att samhället skapar bättre förutsättningar för en sådan utveckling. Det finns en förväntan och önskan från invånarna om ett bättre rustat samhälle. När vi frågar vad respondenterna tror behövs efterlyser 65 procent mer "tydlighet om vad som förväntas av invånarna vad gäller hemberedskap". Ingen annan åtgärd efterlyses i samma utsträckning.

I vår undersökning ser vi alltså att invånarna tydligt efterlyser mer stöd från samhället kring hur vi som individer ska agera och förbereda oss för att öka motståndskraften vid en större samhällskris för den egna krisberedskapen.

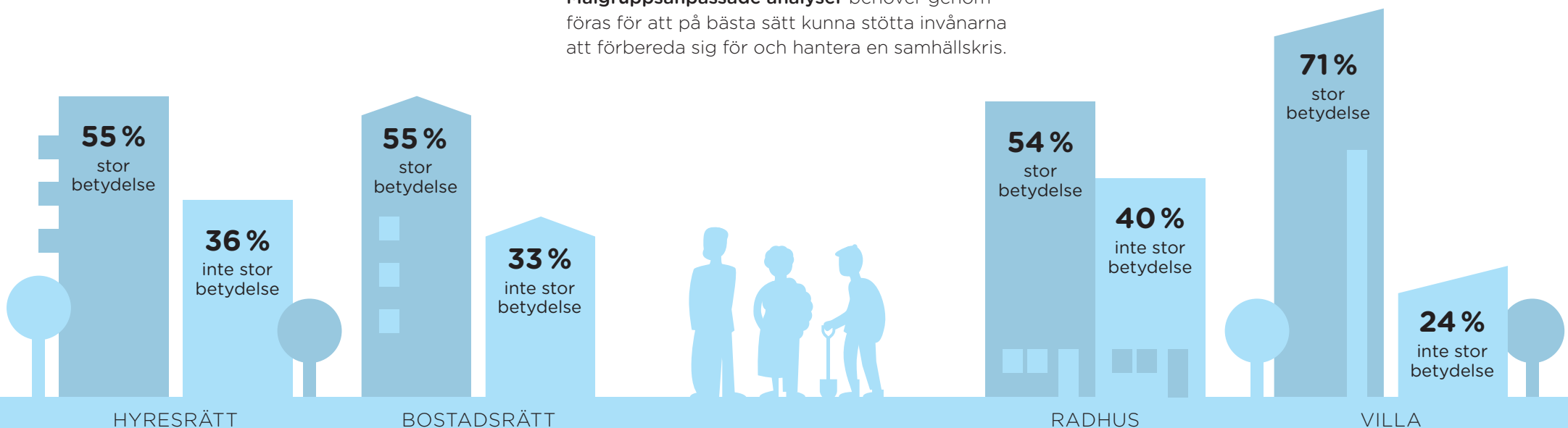
Bostaden blir allt viktigare vid kris

62 procent av invånarna uppger att boendet har stor betydelse för deras krisberedskapsförmåga. Våra bostäder behöver anpassas bättre för att klara en kris – det anser mer än varannan person, 56 procent.

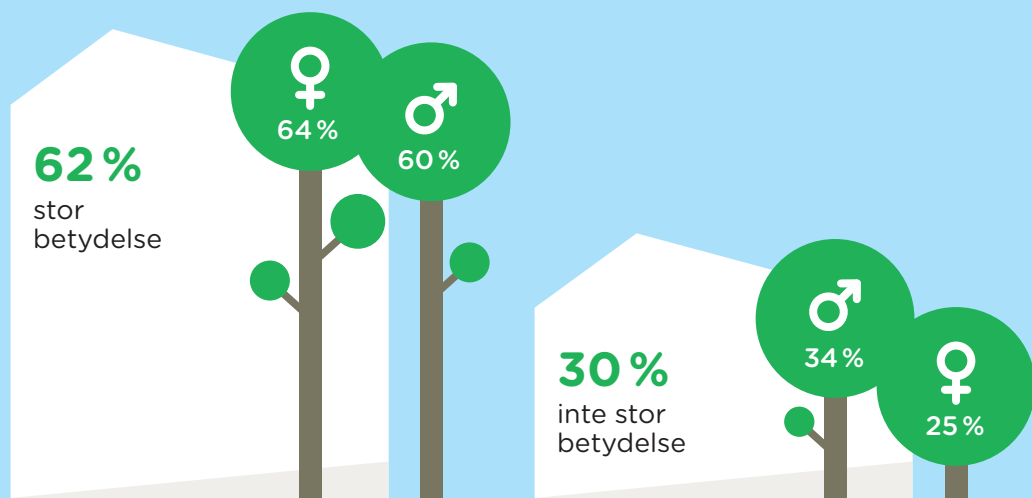
I undersökningen framkommer det att de som bor i villa i högre grad uppfattar själva boendet som viktigt för att klara sig utan stöd från samhället under en vecka. Boende i hyresrätt, bostadsrätt och radhus uppfattar i lägre grad boendet som viktigt. Det är ett resultat som bör tas på allvar. Det behövs en tydlighet om vad som gäller under en kris oavsett boendeform.

Målgruppsanpassade analyser behöver genomföras för att på bästa sätt kunna stötta invånarna att förbereda sig för och hantera en samhällskris.

39 procent efterlyser gemensamma lösningar i bostadsområdet. Det kan till exempel handla om förvaring och reservtillgångar. Beredskapshänsyn i samhällsplaneringen med fokus på boendet – från enskild fastighet till kvarter och stadsdel – är med andra ord något som invånarna ser som prioriterat när det kommer till den egna krisberedskapsförmågan.

Vilken betydelse bedömer du att ditt nuvarande boende har för din krisberedskapsförmåga, om du skulle vara utan stöd från samhället under en vecka?

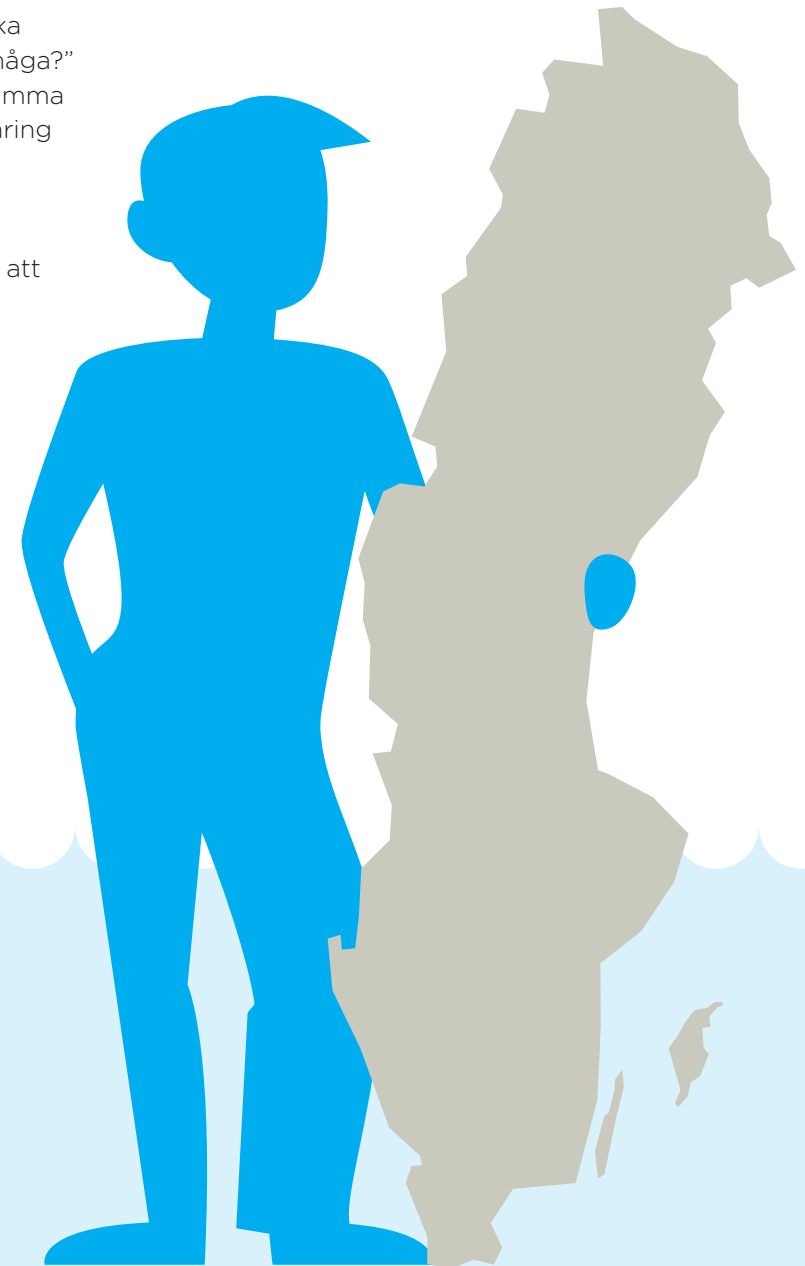

Dricksvattenfrågan i topp över hela landet

Hur invånarna ser på krisberedskap och vilka förväntningar de har på samhället skiljer sig inte avsevärt beroende på geografi och bostadsort.

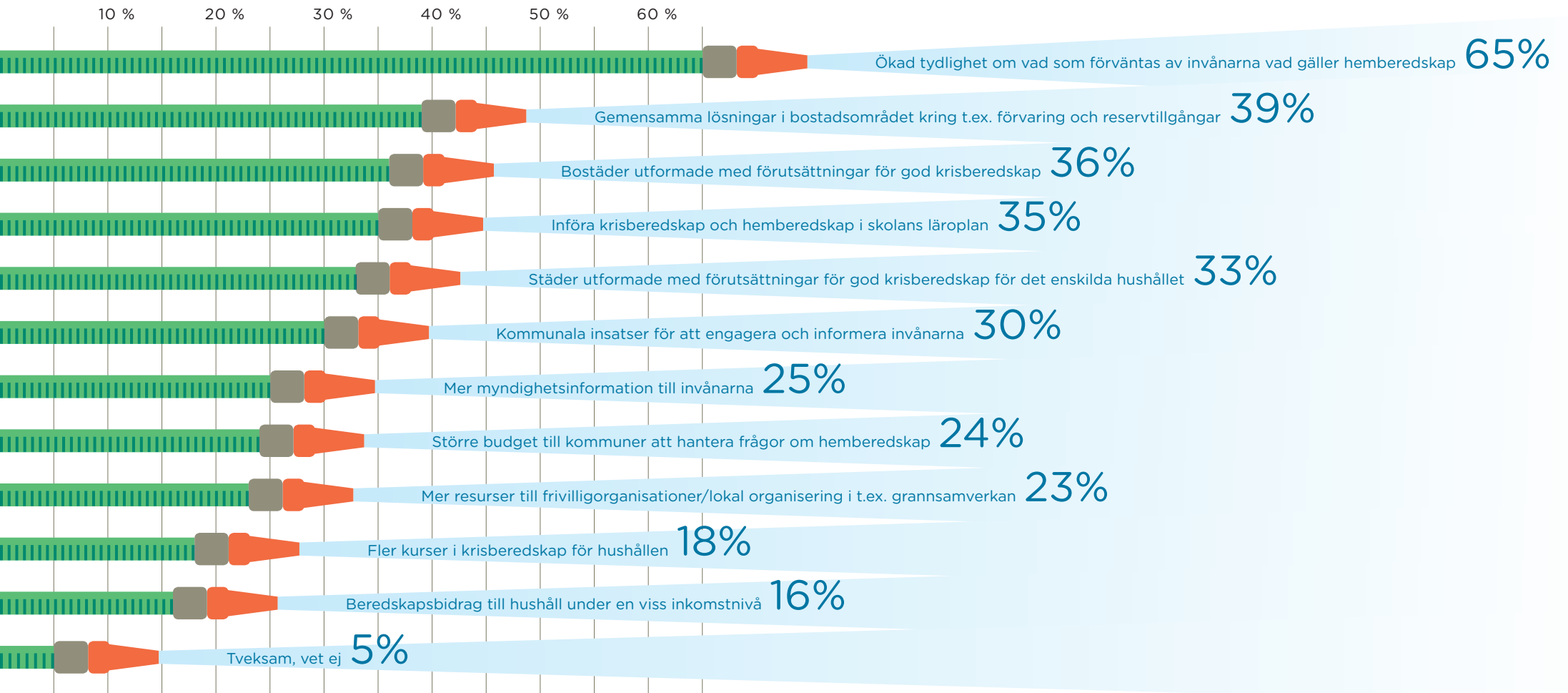
Det finns dock några geografiska skillnader. Brist på dricksvattenförsörjning är ett av de områden som ligger i topp över hela landet på frågan "om det skulle uppstå stora störningar i följande, vilka skulle vara mest problematiska för dig under en samhällskris". Invånarna i Göteborgsområdet är de som i högst grad ser detta som oroväckande. Invånare i Göteborgstrakten är också de som i högst utsträckning listar brist på alternativ vattenförsörjning på frågan om vad som är mest begränsande för den egna beredskapsförmågan.

På frågan "inom vilka områden tror du att åtgärder skulle göra mest nytta för att stärka den enskilda individens krisberedskapsförmåga?" svarar flest i Stockholmsområdet "gemensamma lösningar i bostadsområdet kring t.ex. förvaring och reservtillgångar". I norra Sverige är det behovet betydligt lägre. Vi drar slutsatsen att boende i tätbebyggda områden i större utsträckning än i glesbygd ser en möjlighet att samverka i sitt bostadsområde.

Inom vilka områden tror du att åtgärder skulle göra mest nytta, för att stärka den enskilda individens krisberedskapsförmåga?

Här fick respondenterna välja upp till fem alternativ.

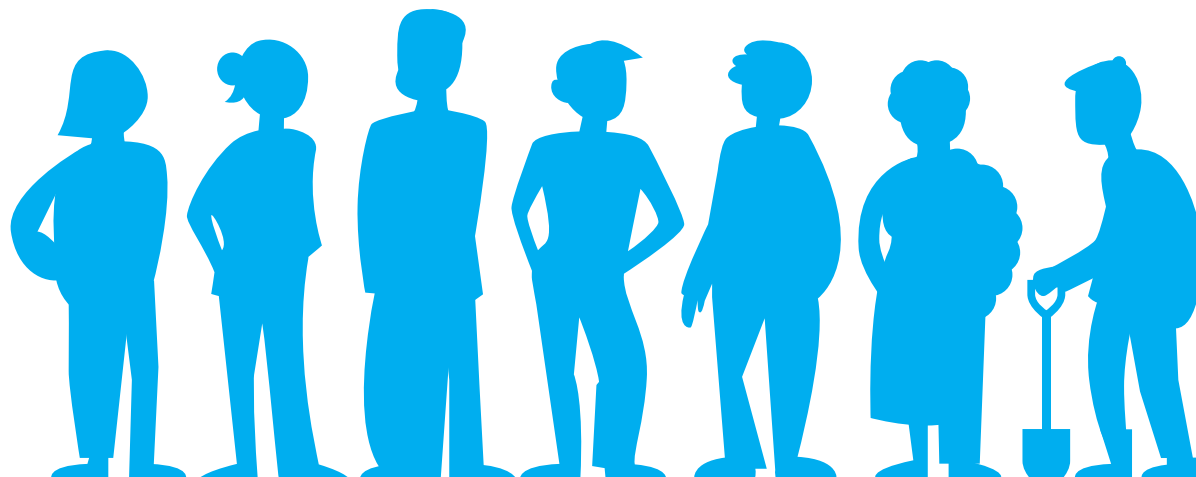

Kommentar till resultatet

Undersökningen visar att invånarna har en stor medvetenhet om att krisberedskap är viktigt. Det finns en tydlig förväntan på samhället att bidra med lösningar. Undersökningen visar också att den fysiska miljön och mer specifikt det egna boendet, tillsammans med en ökad förståelse för vad som förväntas av den enskilda invånaren, anses som centrala byggstenar i utvecklingen.

Vi ser att vi måste jobba gemensamt i samhället för att bygga upp krisberedskapen. Staten har ett stort ansvar, och det kommer att krävas stora investeringar, men att bygga upp krisberedskap kräver också engagemang från många andra aktörer. Utvecklingen av totalförsvaret och det civila försvaret ställer frågan i allt skarpare dager: invånarnas egen förmåga att möta en samhällskris, och i värsta fall ett väpnat angrepp, spelar en avgörande roll för hur motståndskraftigt Sverige skulle vara.

Att utveckla fastigheter, bostadsområden och stadsdelar som är bättre rustade för att motstå en samhällskris ser vi som centralt i hållbarhetsomställningen och utvecklingen av framtidens samhällen. Vi behöver jobba tillsammans – invånare, kommuner, myndigheter och företag. Invånarnas vilja och intresse för frågorna finns uppenbarligen. Tillfället kan inte bli bättre, låt oss ta chansen att ta ett kliv framåt och stärka förutsättningarna för invånarnas beredskap!

Kontakt

Kristina Syk, expert på totalförvarsfrågor
+46 73 416 87 47
kristina.syk@ramboll.se

Lars Bränn, ansvarig för resiliens
+46 70 602 08 39
lars.brann@ramboll.se

Om undersökningen

Undersökningen har genomförts av Kantar Sifo på uppdrag av Ramboll. Den bygger på cirka 1 000 intervjuer bland allmänheten i Sverige och är riksrepresentativ. Intervjuerna genomfördes i Kantar Sifos slumpmässigt rekryterade webbpanel.

Målgrupp: Allmänheten, 18–79 år
Fältperiod: 23 februari–4 mars 2021

Bright ideas. Sustainable change.

RAMBOLL